

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Sogn & Fjordane

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Selje

Emne: Bordskjik til Kvardag-Bygdelag: Barmøy

Oppskr. av: Sverre Barmen Gard: Barmen

(adresse): Barmesund G.nr. 76 Br.nr. 10

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1.) Dei sat alle ved langbordet i stua i samme rommet som dei laga mat, og laag i det vil seie vis fam-
milien var stor.

Det var Røikstove med ljore ti i eldre tid opp i jeneren, den jekk røiken. Og i skinet fra aarelden, baren eller gruen som vi seier i nyere tid blei mangen historie fortalt. Dei sat jeme-
runt om i en halvkrull med en ljosken fra elden lyske opps.

2.) Heile huslyden sat ved samme-
bord, i allfall på Bondegaarane
men ^{hos} dei saakalte finere - Maatte tjener-
ne spise på kjøkenet

3.) Det blev sjelden spist på kjøkenet
untaken, det var felt kalt så dei
ville spare på veden, ^{og brenne}
Da spiste sjölvfolkene først - og siden
tjenerne

4.) Nei maten var av samme slag
baade for sjölvfolkene, og tjenerne

5.)

För bruktes det paa forskjellige gärdar
onen på det jamne spiser, alle i stua
tändaken som för er nevnt naar det
var kallt.

6) Tändaken ved selskaper som födelsdager
Förelästebud m m.

Då spiste tjenestjenten på köket
efter det var servert. för dei i stua.
Drung var det kjelden nokon hadde
då brukene her er för små til
aa ha baade kaus og Drung.

7.)

Med hensyn til faste plassar ved-
bordet var det jerne husfaren som
sat ved høyeste bordenden han og
kona. Borna på begge sider og tjenerne
nederst.

Nei borna sat paa langbenker ved
bordet dei brukte aldrig aa staa ataa
bordet.

Nu sitter alle som dei vil. det er
ikke nokon som ketter faste plassar
lenger. tjener og husbond om hin-
anden.

9.) Bordens plass er ikkje nokon
fast plass lenger. alle sitter som
dei vil. stilling og rang er her -
ikkje nokon som tenker på lenger.

10.) Det vil seie vis det kommer -
jester tilgaards så blir disse alltid

3.
 budt inn i Bestestua finaste rome
 - huset. Det er finest møblert og jerne
 som oftest møblane er arbeidd av
 husbonden sjölv.

Det er likom hyggeligere med, det er
 har gjort med eigne hender.

11.) Nei, desverre før i tiden var folk
 ikkje so nøie på det i sanna
 vask aa reinslighet var ikkje alltid
 som det skulde isar blant eldre
 folk.

Sa easke hendene før dei spiser
 tungste vist ikkje alle på. Men
 i seinere tid er det neppe et menneskje
 som ikkje vasker seg før dei spiser!

Ja manfolkja har brukt å ta av
 seg taa. so lengje eg kan huske naar
 dei spiste
 Men kvinfolkja beholder, alt på i alle
 høver.

12.) Ja i eldre tid spiste alle av samme
 fatet so som graüt. Et fat med
 graüt, og et med sül. sürmelk eller
 skjör som vi seier.

Då tok alle ~~med~~ sammen med
 skjeia si graüt av samme fate og
 drøppa i sület og aat. No brukar ein
 kvar sitt fat og sler melk på.

Det er omlag en 30 aar siden skjikkun
 blev forandret.

Nei melketop bruktes ikkje men
 graüten blir, aüst opp på en balerke

aa heldet melk paa⁴. Det var først
ved kaffedrikingen, at folk fik ver
sin Drikkekop.

No er kopper i bruk stort sett
i alt i den daglige husholningen

13)

Og sette gryta på bordet bukke
det i gamle dager, ellers kvalde dei
inholdet til dømes fisk på bere, bordet
og so forsynte alle seg av dungen

Det fortelles om en man som
kom inn i et ensligt avsideslig-
gende hus, han banka på som
skjikk er, og det svara inne
kom inn.

Mannen jekk inn, og kelsa god
dag. Godag svara, det skteds i
huset. Men kor kom lyden ifrå
dette er spøkeri tenkte mannen.
Men jekk likevel framme bordet
bak en dunge av kokke korskoder
satt en enslig kvitkjegget gubbe
og forsynte seg av jertens lyst.

Dei gamle var ikke altid so nøie
med serveringen, det var, godt
nok som det var.

Naar, det var fremede tilstede blev
det kanske litt, meir i orden

14) Ja, dei brukta og lage fiskebete

först la dei de stykke flatbröd
med under so klinte dei smör
bondessmör på brödet. Klöivde
en potet i 2 og la den ene kaka
på beten so la dei fisk oppa poteta
og so en bese flatbröd oppå.
Dette kalte vi fiskebeta. Når vi
hadde fiskeliver brukte vi det istade
for smör i beten.

Det er helst til middag fisk blir
servert.

15) Ja helst naar kjoringane hadde
stevnemöte eller foreining so var
det so fast skjikk aa dekke en
sükkarbete i kaffen^{og} so ha den
i münnen og süge på!

16) Omkring en 40 aar siden
kom gaffelen i bruk her ellers
var det fingrane som fore teneste
og kniven.

Det første som blev brukt her
var av dei so kalte högere klasse
som Lensmann prest al lignende
dei so kalte kondisjonerte som
dei gamle brukte og seie.

17) Folkkniven kann ikkje nokon
tänke at ha vore brukt til og
spise ved bordet med. Det var
dertil forarbeidede kniver som
blev brukt. Mannen og kvinnen

brüka samme⁶ sort kniv.

19.) Ja alle hadde kvar sin skjei
i eldre tider var det bestkjeier
siden hornskjeier, og nu iden
nyere tid horns aluminiumskjeier
rustfritt staal sølvplatt sølvkjeier med
mere

20.) Noketunde i samme tid
som knivane og skjeierne
kom i bruk.

Det var steintäygalertener porselen
var alfor dyrt i dei gamle dager
for den almindelige bondemann
skjeiene bejynte en og varke for
en tredive aar siden ellers var
det aa türke av vert sitt, kniv
og gaffel på en broge eller binne
-klüt som ein seie. Nu er det
meir sanitært talertener og kniver
gaffer blir kakke likeins kopper.
Og det blev frå fellesfat gaat over
til aa servere graut til kvart
menneskje på kvar sin jüp talertener

21) Nei til kvardags blev det ikke
brükt bordduk berre bordplaten
blev brükt. Men naar helgen kom
blev Bordduken lagt på bordet

I den senere tid er det brükt
bordduk baade til kvardag og
helg - Ja nu legger bordduken på

7.

7

smellem maaltidene Dei berre
turka over med en fjugtig fille
eller svoge

22) Ja næsten alle brücker Voksdük
disse er meget holdbare og lette
og turke av efter en kær spist

23) För dette hüsmera smaten
til alle i hüsset men den
skjikken er gaat av brük för
sirka 50 aar siden

No kann enkvar forsyne seg
som en vill og ta kva han vill
det som kokes!

24.) Det var kakemat som hüsmera
dette til i gamle dager so som
lompe ovisbröd Svelle
Flatbröd Rösnebete. Man braut
pund en leiv og klinte römme
i mellom sur römme var best.

25) Hüsferen roest vogene sömmer
dermost halvogene gäker og siden
hüsmera dei rekna ho hadde
letaste arbeide som bere koka!

26.) 3 aar eller kanske 4 aar efter
som dei er för seg til.
dei man selvsagt ha litt jylp
av og til. I 7. aars alderen spiser

du uten hjelp ved bordet. Da hjelpe barna er det selvsagt mor være den første som skal hjelpe siden papa og søster eller broder.

27.) Ja for bruke ein aa bygge maten åt smaaborna, og la den bygge maten i en kjele og laga saate av det. Dette er slett ikkje sanitært. Set at mora eller den som bygge maten var sjuk.

Barna laag då og saug paa saata til den var tom. Det var helst klingre som var høgt sundt.

28) Synger en for maten. Ja det blev brukt - av og til. Men helst blev det lest Borden haande for, og efter maten. Det blev høst høgt saa alle høre på.

Det er helst husefaren som leser høgt eller det elste av barna.

Denne skjikken holder seg fremdeles og er i bruk den dag i dag. det er ikkje forskjell paa familier med barn eller berre voksne.

Det er ^{ikkje} forskjell om det kommer fremde eller. Andakten blir holdt. Uansett hvem som horn eller jekk

29) Ja folket snakket mens de spiste, om de daglige saker ting som forjikk i, omgivelsene

Før i gamle dager var det alltid husrønnen som gjorde ordet. Men nå er det kven som helst som har noke aa seie

30) Åa la ved bordet blev ansett som upassende då. Og er det fremdeles, det er en stygg uskikk en skal alltid være alvorlig naar en spiser.

Desuten er det så lett for aa faa maten i tufftrøret. Det er sregget ubehageligt og ikke saa lite farligt!

31.) Nei, det var ikke forbudt aa syngje ved bordet. Det hørte med til god gammel kristen skikk og syngje aa lese for maten.

Det har desverre gaat tilaters med dei gode, gamle skikkane. Andakten er mykje for lite av i heimane. Og derav kjem det av at vi har so mykje kommunistar og fritenkjere her i landet!

Det fortelles om et sagn frå gamle

16

10

dagur. Om en kjøpsmann
som ville være saa from
og gudfryktig. Han hadde en
masse tjenerer under seg, og
om morgenen satte han dem
til, og blande sand i sukkeret
vand i øjen vate kaffen so
den skulle bli yngre osv.

Og so skulde dei komme
og holde Morgenandakten -
vi har desverre et stort flertal
av disse ogsaa i Vaar tid.

32.) Ja ingen jekk fra bordet
for alle var ferdige og spise
det blev holt for en ørkjik aa
løpe fra bordet.

33.) Ja en bruker og si takk
for maten

34) Velbekomme Seier man
naar en kommer inn naar
folk sitter og spiser

35.) Vis den fremde var kjent
med ~~den fremde~~ Familien
blev han bedt til bords.

36) Ja det blev kokt ekstra
kaffe til ham eller henne -

37) Ja för skulle jester alltid bråk-
 .tes. Og av den beste maten
 som var i huset. Dei gamle
 ville alltid overgaa verandrer i brakk
 ment. Dei ville likesom hure seg
 den sine kjoringja, over hi —
 Det ville seie vere svarere en
 den andre et Oresykje eller kwa
 ,dei no kaller det.

38) Ja Kaffejelen blev satt over
 so snart. jester var kome til sete
 var det grannkjoringja so kan dei
 tru det blev skravling om dette
 og hint, eller si sladrekjoring
 som hadde et kvart aa fortelle
 og löiste først kungebandet, over
 en kopp god kaffe.

Paa enkelte stader er skjikken den
 samme den dag i dag, ialfall
 her i bygda.

39) Nei fremede jester blev, alltid
 plassert i Bestestuen. Nei enten
 husfaren eller husmoren dersom
 førstnevnte ikkje er heime spiser
 sammen med jester.

40) En seier daa til jester de
 maa forsyne dem, takk seier
 jester.

Det var en gang en prest som
 kom in til en kone, og blev

Selvsagt bevertet efter beste evne
 So sa kona De maa forsyne
 dem Ja eg spiser so eg sprekker
 sier prestun.

Det er det one vil sa kona!

4) En kvin var altid tilstede
 i stuen med jesten og under
 -holdt denne -

samt skjenket i kaffe vis det
 var det som var servert. Som
 oftest var ^{det} kaffe, det var det snarest
 og lage til

Man satt da et stykke fra bordet
 halvt bekvemt men saa likevel
 over bordet, om kupper var tom
 saa var det aa roise seg aa skjenke
 i til jesten

No maa de forsyne dem brukte
 mann aa si. Takke eg er forsynt
 seier jesten.

4973